

Een ritueel depot uit Falster, Denemarken.

Jan Willem van der Drift

De beste vuursteen die je in Nederland kan vinden is Deense vuursteen. Maar de stukken die de gletsjers van de Drenthe-ijstijd (de laatste koude fase van het Saalien, 180.000-130.000 jaar geleden) naar ons land vervoerden zijn meestal klein en vaak door de vorst beschadigd.

Daarom halen onze experimentele archeologen de Deense vuursteen die ze willen bewerken niet uit onze akkers, maar uit Denemarken. Op het eiland Falster vinden ze een lichtgrijze variant met vlekjes en bandering; de zogeheten Falster-vuursteen. Op Falster halen de boeren de grootste brokken vuursteen uit hun akker omdat ze niet blij zijn als hun ploeg daarachter blijft haken. Ze gooien die brokken op hopen langs de weg of langs een dijk, de VAAE-experimentalisten nemen daar dankbaar enkele stukken van mee.

Op zo'n storthoop op de dijk vond ik opeens dertig artefacten. Ze lagen vlak bij elkaar dus het waren geen stukken die de boer uit zijn veld had gegoooid; dit was duidelijk één groep. Omdat ze bij elkaar waren gelegd noem ik die groep een **ritueel depot**. Met een knipoog uiteraard want op sommige stukken stonden potlood cijfers of letters; dit is duidelijk geen prehistorische site!!! Dit depot is een typisch voorbeeld van een ritueel dat óók in ons land veel wordt beoefend: het leegruimen van de zolder of het schuurtje. **Barn-clearance** heet dat ritueel in het Engels.

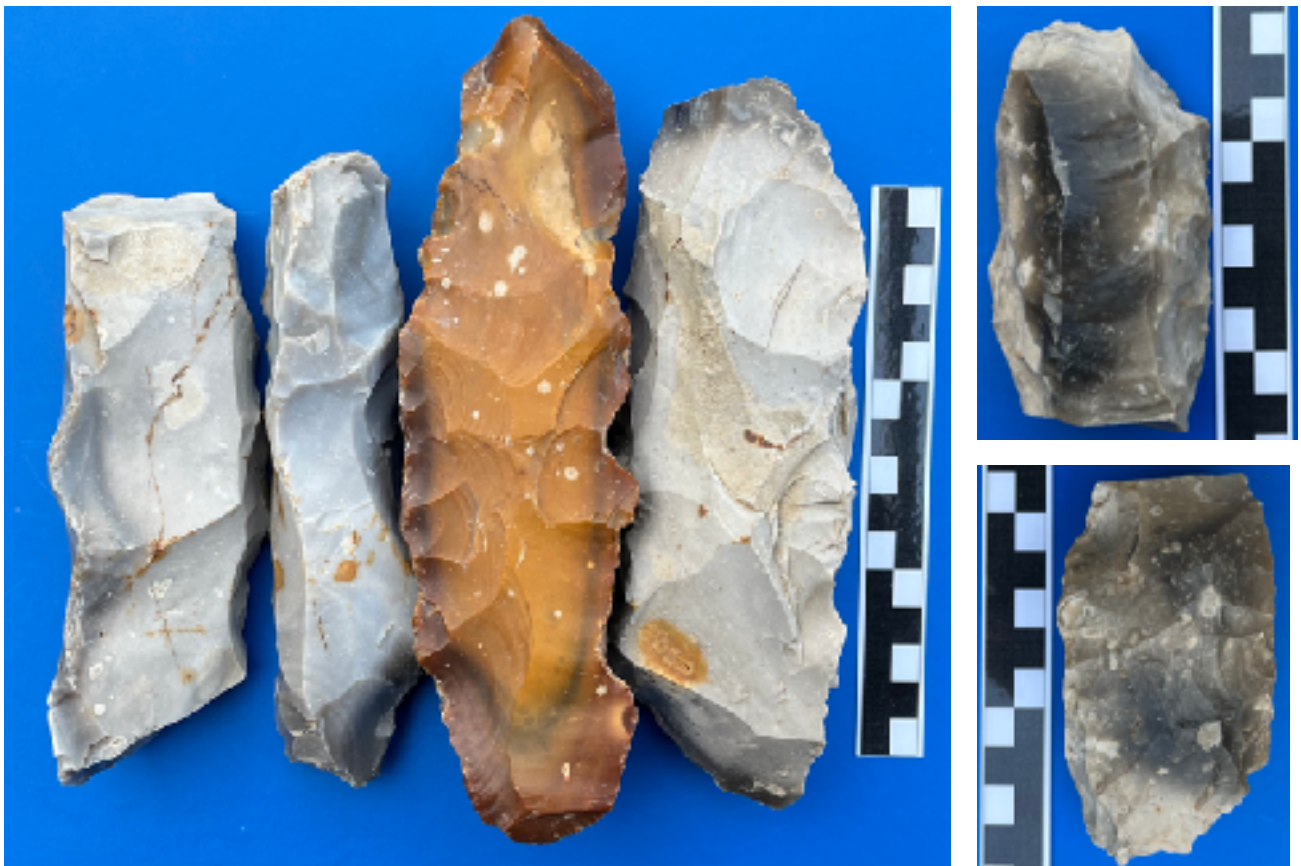

In dit geval komen de vondsten zo goed als zeker uit een van de naast de dijk gelegen huisjes. Want tijdens een volgend bezoek met de experimentalisten aan Denemarken, kreeg ik de kans om in de nabijgelegen akkers te kijken. Daar vond ik geen pronkstukjes maar wel talloze afslagen met

een variatie van patina die exact hetzelfde is als in het rituele depot. Ik fantaseer dat opa deze stenen uit nieuwsgierigheid verzamelde. Want de steentijd is heel populair in Denemarken, de musea liggen vol met duizenden prachtige geslepen bijlen en stenen dolken. Maar dit zijn niet de mooiste exemplaren, dus toen opa dood ging wilden de kleinkinderen ze niet hebben. Gelukkig heeft oma de stenen uit opa's schuurtje niet in de kliko gegoooid. Dat deed ze niet uit idealisme maar omdat alle afval in Denemarken strikt gescheiden wordt, en per kilogram duur betaald. De zuinige oma gooide de stenen in een emmer, liep ermee naar de overkant van de weg en kiepte haar emmer leeg tussen de grote vuursteenblokken op de dijk. Opgeruimd staat netjes.

Ik toon hier 29 van de 30 vondsten. Want ik wil één artefact apart bespreken omdat het volgens mij een midden-paleo schaaaf is. Midden-paleo is in Denemarken zeldzaam en omstreden omdat Denemarken niet alleen in de Drenthe-ijstijd maar óók in het Laat-Pleniglaciaal (29.000 tot 14.650 jaar geleden) vergletsjerde. Dat is ná de tijd van de Neanderthalers, daardoor hebben die gletsjers het meeste midden-paleo vernietigd of begraven. Het verhaal over die mogelijke midden-paleo schaaaf vindt u in de categorie midden-paleolithicum.

Links: 4 afgedankte Beilplanken. Een Beilplank is het stuk vuursteen dat als basis werd gebruikt voor de productie van een bijl-halfproduct. Het halfproduct is de tot eindvorm bekapte bijl, in die volledig bekapte vorm werden veel bijlen vanuit productie-centra verhandeld. Meestal werd de bijl door de eindgebruiker geslepen (eindproduct). Rechts: Beilplank-fragment in een verder productiestadium; de twee zijkanten en onderkant vertonen al intensieve retouches. Dit stuk is wellicht afgedankt omdat het deel dat de snede moest gaan vormen door end-shock afbrak.

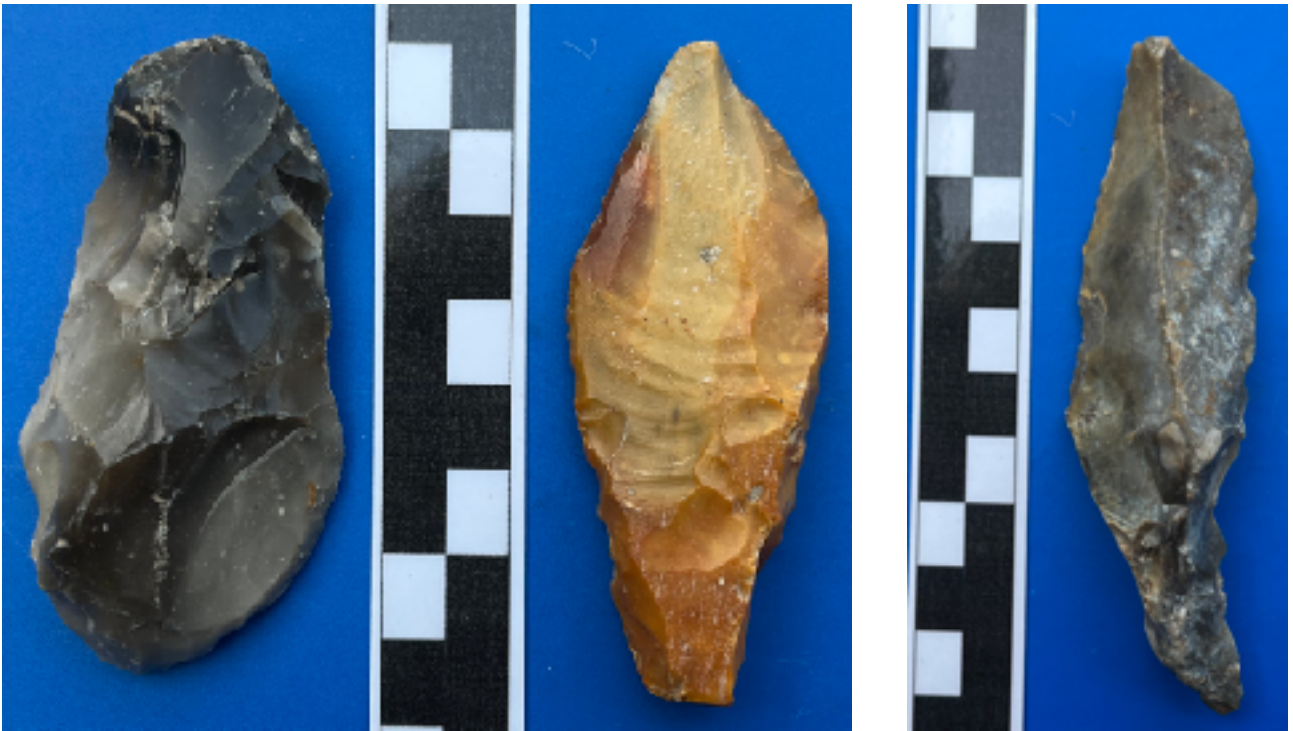

Klingen en kling-fragmenten.

Sikkeltje met gebruiksglans (sikkelglans).

Links: Eindschaaf op korte kling. Midden: Van geslepen bij geslagen kling, aan de onderkant eindigend in een hinge. Beide lange zijden zijn voorzien van steile retouches. Bruine patina.

Rechts: Kling met tot ruimboor geretoucheerde punt.

Onder: Halfproduct beitel met dikke witte patina.

Tranchetbijlen (links kernbijl, rechts afslagbijl). De snede van de linker bijl is aangescherpt met behulp van een dwarse afslag (=coupe-tranchet) die rechtsonder begint. Deze tranchetbijl is waarschijnlijk neolithisch. De rechter bijl werd éérst dorsaal gevormd. De coupe-tranchet werd dus gemaakt vóórdit dit bijltje van de kern werd afgeslagen. Daarna werden de randen bijgewerkt om de afslag-tranchetbijl beter te kunnen schachten. Dit is de mesolithische methode.

Vier mesolithische tranchetbijlen met een patina die wisselt van rechtsboven lichte glanspatina tot linksonder dikke witte patina.

Dit patina verschil betekent niet dat het exemplaar linksonder ouder dan het exemplaar rechtsboven is. Want de patina hangt af van de bodem waar de vondst in zat. Op plekken waar de zandige keileem veel kalk bevat is de pH hoog en dan ontstaat snel een dikke witte verwerking. Op plaatsen waar veel ijzer in de grond zit ontstaat een bruine patina zoals je die op de derde Beilplank en op het van een bijl gemaakte schaaftje zag.

Boven: Klein intact geslepen neolithisch bijltje.

Onder: Bijl-fragmenten.

Boven: Fragment van een zware arbeidsbijl van bryozoën-vuursteen met bruine patina.

Onder: De bovenste 6 cm van deze bijl heeft een sterkere glans die ontstond doordat dit deel in de schachting bewoog. Na een breuk werd de snede als noodoplossing opnieuw snijdend bekap. Maar deze bijl is niet opnieuw geslepen en kort na dit voorval afgedankt en vervangen.

